

INVECTIVA

IN DEPRAVATOREM OPERUM BLESENSIS.

Exhortationuculam tuam cum gratiarum actione multiplici suscepissem, nisi præblandientis suaviloquii lenitas captiosa in evidentis injuriam convicii evasisset. Scriptum est quia *omnis homo primum bonum vinum ponit* ⁶⁶; nec propinantur venena nisi melle condita. Si prologum istius opusculi mei super Job diligentius inspexisses, me satis excusabilem faciebant ea quæ mihi liberum scribendi arbitrium omnino invidabant. Sane ante opusculum illud nondum hoc genus scribendi attigeram, simplicesque laboris mei primitias, quas in Christi obsequium dedicabam, et tunc primo nascentem studii mei spiritualis infantiam exquisitis machinationibus impugnasti. Parcere simplicitati debueras, nec in derisionis materiam dare salivas decurrentes in barbam David ⁶⁷, et verba infantilia Jeremiæ ⁶⁸. Et ego quidem *carnalis homo sum, et venundatus sub peccato* ⁶⁹: tu vero regularis canonicus, et spiritualis homo, quod in canonica Epistola legitur, recolere debuisses: *Si præoccupatus fuerit homo in aliquo dilecto, vos, qui spirituales estis, instruite hujusmodi in spiritu lenitatis* ⁷⁰. Utinam corripat me justus in misericordia, et increpet me ⁷¹. Benigna enim est correctio, quæ ex charitate procedit; nam et *charitas benigna est* ⁷². Porro ex abundantia cordis, et ex adipe iniquitatis os tuum locutum est; ideo lingua cælens proximum vulneras, calamum quassatum conteris, et extinguis linum funigans ⁷³, in spiritu *vehementi conteris naves Tharsis* ⁷⁴. Sciolus es, paucæque litteræ faciunt te insanum. Volens ergo constituere justitiam tuam, conversus es in verba malitiæ, aliosque judicans et diffamans, venaris tibi ex aliena depravatione favorem. *Pro minimo tamen mihi est, ut a te judicer, aut ab humano die. Qui enim judicat me, Dominus est* ⁷⁵. Quis te constituit judicem super nos? *Tu quis es, qui judicas servum alienum? Domino suo stat, aut cadit: stabit autem* ⁷⁶. Ego vero, quem impudentius et imprudentius arguis, arguam te et statuam contra faciem tuam, ut discas non blasphemare. Apponam ergo sagittas potentis acutas contra linguam dolosam ⁷⁷, maledicam, magniloquam, scurrilem, dissolutam; loquar contra sibilos serpentis antiqui: nam in lingua

A tua loquitur, qui quondam in serpente locutus est ⁷⁸. Lingua siquidem detractoria, vipera est, leniter transit, et graviter percutit. Membrum substantia modicum, malitia magnum, et, ut verbo B. Jacobi utar: *Lingua modicum membrum est, sed plenum veneno mortifero* ⁷⁹. *Si quis putat se religiosum esse, non refrenans linguam suam, hujus vana est religio* ⁸⁰. Religiosum te putas, quia religionis habitum geris, sed sanctitas et lingua viperea simul esse non possunt. Sane *vir linguosus non dirigitur in terra* ⁸¹; incircumcisa enim labia plurimum sordis sibi coagulant; et omne vas, quod non habet cooperulum, in lege Domini reputatur immundum ⁸². Verbum Isaïæ est: *Cultus justitiæ silentium* ⁸³. Utinam posuisses ostium circumstantiæ labiis tuis ⁸⁴, et non prostruisses usque ad maledicendum! *Maledici enim regnum Dei non possidebunt* ⁸⁵. Ad rixas me invites invitum. Testimonio enim Salomonis: *Qui dimittit aquam, caput est jurgiorum* ⁸⁶, et lingua occasio est scandali, quoties in detractoris profuvium se diffundit.

Qui me commorit, (melius non tangere clamo)

Flebit, et insignis tota cantabitur urbe ⁸⁷.

Utinam tacuisses, ut prudentior appareres. Sed unde me nosti?

Non exspectato vulnus ab hoste tuli ⁸⁸

Porro licet faciem tuam non viderim,

..... ego te intus et in cute novi ⁸⁹

C *Existimasti inique quod essem tui similis* ⁹⁰. Ego quidem in opere meo simpliciter ambulabam, tu dolose agebas in lingua tua. Seminabam triticum, et tu inimicus homo superseminabas zizania ⁹¹. Noli, quæso, loquendo sublimia gloriari, *non plus sapere quam oportet* ⁹². Alta enim sapere mors est. Et facile periclitatur qui se in alto prospiciens obstupescit.

Dicis, et scribis, quia me non vidisti. Gaudio plane quod me non videris. Jam spiritum aspidis in te sensi. Utinam me non videat oculus basilisci. Invide et detractor Deo odibilis, quid me mordes? Qui enim detrabit, dicit Ecclesiastes ⁹³, sicut serpens, qui mordet in occulto. *Si invicem mordetis et comeditis, dicit Paulus, nonne ab invicem consumemini* ⁹⁴? Si ore ad os disputatio et con-

⁶⁶ Joan. 2. ⁶⁷ I Reg. 21. ⁶⁸ Jer. 1. ⁶⁹ Rom. 7. ⁷⁰ Gal. 6. ⁷¹ Psal. 140. ⁷² I Cor. 13. ⁷³ Matth. 12. ⁷⁴ Psal. 47. ⁷⁵ I Cor. 4. ⁷⁶ Rom. 14. ⁷⁷ Psal. 119. ⁷⁸ Gen. 3. ⁷⁹ Jac. 3. ⁸⁰ Jac. 1. ⁸¹ Psal. 139. ⁸² Num. 19. ⁸³ Isa. 52. ⁸⁴ Psal. 140. ⁸⁵ I Cor. 6. ⁸⁶ Prov. 17. ⁸⁷ Horat. Sat. l. II, sat. 1, vers. 46, 47. ⁸⁸ Ovid. Heroid. epist. 6, vers. 82. ⁸⁹ Pers. Sat. 3, vers. 30. ⁹⁰ Psal. 49. ⁹¹ Matth. 13. ⁹² Rom. 12. ⁹³ Cap. 10. ⁹⁴ Gal. 5.

nictus esset inter nos, patientius sustinerem. Facile est tibi impugnare absentem, testeque Hieronymo, delicata doctrina est pugnam dictare de muro. In me utinam experiaris et oris et operis vocem! Tutum tamen mihi esse non arbitror cum homine cerebroso contentiosum funem trahere, et, contra consilium Salomonis, stulto juxta suam stultitiam respondere⁸⁷. Meas ergo injurias dissimularem silentio; sed vereor ne deterioris in te presumptionis excitet incentiva vaga et effrenis impunitas. Epistolam scribere incœperam, sed exuberans materia loquendi non patitur se ad epistolare compendium coarctari. In librum ergo epistola crescit, et evenit Salomonis verbum, quia faciendorum librorum non erit finis⁸⁸. Decebat ordinem tuum ea scribere quæ publicæ utilitati proficerent, quæ mentem rescicerent, quæ omnem intellectum in servitatem et obsequium Christi redigerent. Tu vero, apostolicæ professionis oblitus cui dederas manus, et illius quæ secundum pietatem est doctrinæ, ut verbo Apostoli utar, *superbus et nihil sciens, languens circa questiones et pugnas verborum*⁸⁹, cum illis, qui detractioni et scurrilitati vacant, matronalem adulteratis sacræ Scripturæ integritatem, Jeremia lamentante et dicente: *Contritum est cor meum intra me a facie Domini et sanctorum verborum ejus, quoniam adulteris plena est terra*⁹⁰. De te et consimilibus tuis Apostolus loquens: *Audivimus, inquit, quosdam ambulantes inter vos inquiete, et curiose agentes. His qui hujusmodi sunt denuntiamus et obsecramus in Domino, ut cum silentio panem suum manducent*⁹¹. Adulatorem principis, et sancti ordinis delatorem, vocas hominem, quem non nosti, sed docuisti linguam tuam loqui mendacium: et in hac parte *mentita est iniquitas sibi*⁹². Spiritus Dei reddit testimonium spiritui meo, quia nunquam fui olei venditor, nec soleo magnates palpare in vitiis, aut laudare peccatorem in desideriis animæ suæ⁹³. In Compendio meo super Job, in Epistolis meis, in libro Exhortationum mearum, in Dialogo meo ad regem Henricum, in tractatu meo De Jerosolymitana peregrinatione, in libro meo De præstigiis fortunæ; et in opere meo novello De assertione fidei, in libro Contra perfidiam Judæorum, in libro De confessione et pœnitentia, et in eo qui Canon episcopalis inscribitur, et in quam plurimis aliis scriptis meis, regem nostrum, et alios terræ magnates, ubi materia se offert, plena libertate re-

A larguo, sollicitè suggerens quidquid ad eorum ædificationem citra invectivæ injuriam potest humana devotio. Vitam religiosorum, quorum diversæ sunt species (polymita est enim tunica Joseph⁹⁴, et circumamicta varietatibus sponsa Christi⁹⁵) tota cordis affectione veneror, ipsorumque pedes brachiis devotissimæ humilitatis amplector. Scio enim quia, præ cunctis sæcularibus, et clericis et laicis, tanto differentius virtutum titulos referunt, quanto impressioribus vestigiis apostolorum regulis inhæserunt. Ipsi in humilitate, hospitalitate, obedientia, charitate et cæteris, quibus régnum Dei rapitur ac possidetur, indefessa sollicitudine se exercent. Hi carnem deprimunt, spiritum erigunt, vitam in terra ducentes angelicam, Christo militant in tenuitate ciborum, in asperitate vestium, in vigiliarum excubiis, in psalmis, et hymnis et canticis spiritualibus, in confessionibus, in disciplinis et lacrymis, in cœlestium suspiriis, in ignitis compunctionibus et in jubilationibus arcanis, in excessibus mentis, dulcibusque susurris, in quibus jam gloriæ cœlestis experiuntis, in amplexibus Sponsi. Porro illud omnino dissimulare non poteram: quod cum cæteri balsamum gloriôsæ opinionis in odorem suavitatis effundant, tu tibi que similes facti estis *odor mortis in mortem*⁹⁶. Quod si textura cilicis et pelles, sicut ad excusandas excusationes in peccatis allegas⁹⁷, foris exponuntur pulveri et labori, utinam sint pelles Salomonis⁹⁸, et non pelles terræ Madian. Utinam, qui pro domorum suarum negotiis exeunt, molant pro his qui in lecto sunt, et se dissolutius ad illicita non relaxent. Legimus autem in libro quotidianorum eventuum, quod in his qui evomuerunt sæculum, frequenter amor sæculi recidivat, suamque reædificantes Jericho, quam in primitiva conversatione subverterant, ignem et cineres amli-tionis suscitant jam sopitos⁹⁹. Et quid est in vobis amor mundi nisi odium Dei? quid est ardor ille concupiscentiæ, qui aurum vestrum vertit in scoriâ, nisi mors animæ, transgressionis mater, magistra nocendi, primipilaria iniquitatis, auriga malitiæ, sicaria virtutum, seditionis origo, et fovea scandalorum? Non ad jactantiam dico, sed ut impudentiam tuam (*frons enim meretricis facta est tibi*¹⁰⁰, quamplurimum Angliæ magnatum testimonio et assertionem) retundam. Bonæ memoriæ rex Henricus pro denario S. Petri (20), quandoque adversus duos priores ordinis tui inexorabiliter et irrecocci-

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

(20) Denarius ille sancti Petri erat eleemosyna quædam a regibus Angliæ instituta, pro pauperibus Angliæ scholasticis, qui Romæ in Anglorum schola erudiebantur. Solvebatur autem a singulis domibus Angliæ, Romamque mittebatur in festo S. Petri ad Vincula: ideo *Denarius sancti Petri* appellabatur, Anglice

Romescot. Ejus institutionem alii referunt ad Inam regem Merciorum, alii ad Offam itidem Merciorum regem. Matthæus Westmonasteriensis, in *Floribus Angliæ*, ad annum 727, ita loquitur: «Anno gratiæ 727 Ina rex felix et potens Æthelardo cognato suo regnum suum relinquens, Romam petiit, ut pro regno tenu-

⁸⁷ Prov. 26. ⁸⁸ Eccli. 12. ⁸⁹ I Tim. 6. ⁹⁰ Jer. 25. ⁹¹ I Thess. 5. ⁹² Psal. 26. ⁹³ Psal. 10.
⁹⁴ Gen. 37. ⁹⁵ Psal. 44. ⁹⁶ II Cor. 2. ⁹⁷ Psal. 110. ⁹⁸ Cant. 1. ⁹⁹ Josue 4. ¹⁰⁰ Jer. 3.

libaliter exanderat. Nemo præsumebat se opponere ex adverso; ego steti in confractione pro eis, et in tempore iracundiæ factus sum reconciliatio ¹⁰⁰. Ad instantiam meam, inspirante Deo, frequenter regia manus in eleemosynarum gratia munifice et magnifice se effudit, et adhuc *eleemosynas illas enarrat Ecclesia sanctorum* ¹. Testimonio multitudinis aulicæ quandoque ad meæ parvitatæ instantiam, eo adjuvante, in cujus manu sunt corda regum ², magna debita personis ecclesiasticis condonavit, relaxavit compeditos, et damnatorum supplicia levigavit. Illud autem æquanimiter ferre non possum, quod, abjecto consilio et congregatione justorum, qui prius fueras canonicus regularis, factus es canonicus insularis. Signum ægrotantis animi est, quod exis a conversatione communi, solitudinem congregationi prætulisti, et insulam claustrum. Fecisti te anathema fratribus tuis, terram promissionis pro Ægypto, pro Babylone Jerusalem, et cælum deseris pro inferno. Quid tibi et solitudini? *Væ soli* ³. Multos in discrimen animæ solitudo dejecit. Erraverunt in solitudine quidam, et a ser-

A pentibus perierunt ⁴. Ego serpentes reputo viperæ cogitationes, quæ te in solitudine obsederant. Ibi tentationum turba te circumstrepit, ibi multiplex vitiorum exercitus te infestat: cumque videaris evasisse fremitus mundi, mundus in hac singularitate tua tibi cum multiplicibus phantasiis insultat. Sedere posses in claustrum solitarius, et tacere, et levare te super te. Ibi sunt, testimonio Job, qui ædificant sibi solitudines ⁵; ibi inter multos poteris esse tecum. Nunc autem solus es, et tamen in turbis affectum. Habebas in claustrum secretum solitudinis, locum pœnitentiæ, pacem animæ, contemplationis arcanum, gaudium in Spiritu sancto, consilium in hæsitatione, in tentatione remedium, et in omnibus efficax beneficium medicinæ. Ibi virtutum schola est, summæ ibi modestiæ usus, morum regularitas, legendi libertas, fraternitatis affectio, omnium communicatio, disciplinæ vigor, lex obedientiæ, vinculum charitatis, et mutua obsequia.

Verum molestus est tibi pœnitentiæ labor, abstinentia onerosa, importabilis disciplinæ austeri-

PETRI DE GUSSANVILLA NOTÆ.

porali commutaret æternum. Quo cum pervenisset, fecit in civitate domum, consensu et voluntate Gregorii papæ, quam Scholam Anglorum appellari fecit: ad quam reges Angliæ et genus regum cum episcopis, presbyteris et clericis in doctrina et fide Christiana erudiendi venirent, ne quid in Ecclesia Anglicana sinistrum aut catholicæ unitati contrarium doceretur, et sic in fide stabili roborati ad propria remearent. Erant enim doctrina et scholæ Anglorum a temporibus sancti Augustini per Romanos pontifices interdictæ, propter assiduas hæreses quæ in adventu Anglorum in Britannia emeruerant, dum pagani Christianis permisti sanctæ conversationis gratiam corruperant fidei Christianæ. Fecit propterea juxta domum præfatam ecclesiam in honorem beate Virginis Mariæ fabricari, in qua Angli Romam advenientibus divina celebrarentur mysteria, et in qua possent, si quem ex Angliis Romæ mori contingeret, sepeliri. Et hæc omnia, ut perpetuæ firmitatis robur obtinerent, statutum est generali decreto per totum regnum Occidentalium Saxonum, in quo prædicta sua regnabat, ut singulis annis de singulis familiis denarius unus, qui Anglice *Romescot* appellatur, B. Petro et Ecclesiæ Romanæ mitteretur, ut Angli ibidem commorantes vitale subsidium inde haberent. Idem ad annum Christi 794, ubi de peregrinatione Romana regis Offæ et gratis ipsi ab Adriano papa collatis verba fecit, ita proseguitur: « Rex Offa quid digne tantæ largitati rependere valeat, secum pertractat. Tandem divina regem inspirante gratia, venit salubre consilium: Et in die crastina scholam Anglorum, quæ tunc Romæ floruit, ingressus, dedit ibi ad sustentationem gentis regni sui illuc venientis singulos argenteos de familiis singulis, omnibus impostorum diebus singulis annis, quibus videlicet sors tantum contulit extra domos in pascuis, ut triginta argenteorum pretium non excedat. » Et paulo post: « Dominabatur Offa rex magnus in viginti tribus provinciis, quas Angli *shiras* appellant, etc. Ex

his omnibus provinciis dedit rex præfatus denarium B. Petri, ut prædictum est, quod Anglice *Romescot* appellatur. » Hæc eisdem omnino verbis refert Mathæus Paris. in Vita Offæ, secundi regis Merciorum, additque: « Idcirco B. Petri denarius appellatur, quia sæpeditus rex Offa die S. Petri qui dicitur ad Vincula, ipsum martyrem (S. Albanum) ipso die meruit cœlius invenire, et ipsum an unum redditum ipso die Romanæ Ecclesiæ pro redemptione animæ suæ contulit, ad sustentationem videlicet scholæ memoratæ, propter Anglorum rudium et illuc peregrinantium eruditionem. » Rogerius de Hoveden, *Annalium* parte II, ad annum 1180, hæc habet: « Eodem anno Henricus rex Angliæ pater constituit Ranulfum de Glanvilla summum justitiarum totius Angliæ, cujus sapientia conditæ sunt leges subscriptæ, quas Anglicanas vocamus. » Hic intimatur quid Willelmus regi Anglorum cum principibus suis constituit post conquestionem Angliæ. Tum recensentur multæ leges inter quas hæc habetur: « De denario sancti Petri, qui Anglice dicitur *Romescot*. Omnis qui habuerit triginta denariatos vivæ pecuniæ in domo sua de proprio suo, Anglorum lege dabit denarium S. Petri, et lege Danorum dimidiam marcam. Iste vero denarius debet summoneri in solemnitate S. Petri et Pauli, et colligi ante festivitatem quæ dicitur ad Vincula S. Petri, ita ut ultra alium diem non detineatur. Si quisquam de inuirit, ad custodiam regis clamor deferatur, quoniam denarius hic eleemosyna regis est. Justitia faciat denarium reddi, et forisfactionem episcopi et regis. Et si quis plures domos habuerit, de illa ubi residens fuerit, in festo apostolorum Petri et Pauli denarium reddat. » Eadem fere de denario sancti Petri habentur apud Joannem Bromton, pag. 754 et 776; Radulfum de Diceto, ad ann. 793; Henricum Huntintoniensem *Historiarum* lib. IV, ad ann. 768. Plura vide apud Polydorum Virgilium lib. II *Historiæ Anglorum*, cap. 11, et Spelmannum in Glossario, voce *Romescot*.

¹⁰⁰ Eccli. 44. ¹ Eccli. 31. ² Prov. 21. ³ Eccli. 4. ⁴ Judith 8; 1 Cor. 10. ⁵ Job 3.

tas, quæ sola est clavis innocentia, religionis anchora, custodia cordis, et peremptoria prorsus appetitus illiciti. Propter quod Propheta ⁶ nos admonet apprehendere disciplinam. Et Apostolus dicit : *Si estis extra disciplinam, ergo filii adulteri estis* ⁷. Vereor, ne qui spiritu cœpisti, carne consummeris ⁸; et ne te tangat illud Isaïæ verbum : *Concepisti ardorem, et stipulam peperisti* ⁹. Primam enim fidem irritam faciens, sub quodam religionis colore fundamentum initiatæ religionis evertis, tuamque animam quasi sub jactu alexæ ponens, in salutis et famæ tuæ periculum te devolvis. Scriptum est : *Qui amat periculum, in eo peribit* ¹⁰. Et nunc quid tibi vis in via Ægypti? et quid tibi in via Assyriorum, ut bibas aquam turbidam? Aquam Siloes respuisti, et elegisti aquas Rasin ¹¹; dereliquisti fontem aquæ vivæ, et fodisti tibi cisternas veteres, quæ aquam continere non possunt ¹². Nam, ut sermonibus extraordinariis et scurrilibus vaces, tanquam ferus de silva, singulariter vivis, et qui de radicibus et herbis ¹³, si verus anachoreta esses, sustentari debueras, tibi et puero tuo fratrum tuorum vestes et alimenta usurpas. Porro, cum duæ sint leges, interior et exterior, licet tibi, et his qui tibi blandiantur placeat singularitas tua, spiritus tamen veritatis, qui neminem palpat, et ipse est lex interior, quæ te accusat et damnat. Assuesce igitur jugo Domini, frater invise; te enim non vidi. Pone, sicut dixit Salomon, *pedem tuum in compedibus illius, et ne accideris in vinculis ejus* ¹⁴. Vides quia *omnis creatura vanitati subjecta est* ¹⁵, et *in imagine pertransit homo* ¹⁶. Non ergo aliquo singularitatis obtentu deseras domum tuam, ne alibi domum tibi ædifices ad gehennam. In ea vocatione, in qua Vocatus es, finaliter persevera. Apostolus enim ad Thessalonicenses scribens : *Operam, inquit, detis, ut quieti sitis, et vestrum negotium peragatis* ¹⁷, negotium salutis insinuans. Idem ad Corinthios scribens : *Fratres, inquit, mei dilecti, stabiles semper estote et immobiles in opere Dei* ¹⁸. Claustrum semel ingressus clausisti te, et Christi vinculis alligasti. Clausus es et alligatus per ordinis censuram, per disciplinæ observantiam, per stabilitatis promissionem, per clausuram reverentiæ et timoris, per obedientiæ ligaturam. Clausuram hanc ille abjecerat, de quo Salomon Improperans, dicit : *Per agrum pigri hominis transivi, et per vineam stulti, maceria lapidum destructa erat, totumque repleverant urticæ et spinæ* ¹⁹. Quasi aliquid cæteris altius et cœlestius sapias, libertatem tibi cujusdam familiaritatis usurpas. Scias autem, quod recedens a claustrum elongaris a Deo; nec te potes facere liberiorem, quam si claustralem diligas et impleas serviutem. Sane tua te litteratura insanum et prævaricatorem regularum observantia facit. Sed, juxta verbum Sapientia, *Melior*

est homo minoratus sapientia, et sensu deficiens in timore, quam qui abundat sensu, et transgreditur legem Dei ²⁰. Ideo te in solitudinem recepisti, ut scurriles ineptias licentius mediteris, atque in opinionis alienæ discrimen possis liberius evagari.

Eapropter te jam non annuero inter lupos rapaces, qui veniunt sub vestimentis ovium ²¹, sicut me quosdam religiosos insimulasse causaris, sed inter pulices mordaces te pono, inter demolientes tineas, inter cynomias et ciniphes, et muscas Ægypti gravissimas. Quare de quaerantibus nos arguis, qui de oblationibus pauperum, et de viduarum quadrantibus vivis? Nonne prior tuus ecclesiis apponit ecclesias, et redditum redditui, atque possessionem possessioni accumulatur? Quod si ad colorandam turpitudinem culpæ titulum publicæ utilitatis allegas, scias quia nec eum defendit numerus, nec multitudo conventualis excusat. Non enim minus ardebit, qui cum multis aut pro multis ardebit. Cum vero Apostolus dicat, hoc ipsum *delictum esse in vobis, quod vestra repetitis, et non potius injuriam patimini* ²²; tu pauperrimus legista de legibus garris, et contra Turonense concilium, contra legem Dei, et in animæ tuæ perniciem usurpas officium postulandi.

Quid tibi, et togatorum professioni, qui mortuus eras mundo, et complantatus similitudini mortis Christi? Abjecta lege Domini, quæ immaculata est, convertens animas, legibus decurtatis et corruptis in libro pauperum te exerces, ut in causis non ex originali scriptura, sed ex integro et corrupto alleges. Certe, sicut Tripartita historia refert ²³, Joannes Chrysostomus, licet juris civilis scientia præemineret, rogatus tamen a familiaribus suis, ut eorum causas ageret, nomen semper abhorruit advocati. Nam in homine religioso vile et abjectum est advocacionis officium; quod satis insinuat Apostolus, dicens : *Sæcularia negotia si habueritis, eos qui contemptibiliores sunt inter vos, constituite ad judicandum* ²⁴. Isti sunt cilicia et pelles, de quibus loqueris, qui foras ad pulverem exeunt et laborem; et utinam tendantur, sicut tabernacula Cedar ²⁵, ut se ad illicita non relaxent! Clericorum voluptates accusas, quas apud plerosque spirituales in Christo potius censeo, quam carnales. Novi quamplurimos, quibus ad occasionem turpitudinis suspectior esset sua camera, quam forte tibi ecclesia; plus fortasse in tuis semicinctiis, quam clericus in purpura et bysso gloriaris. Melior est purpurata humilitas, quam pannosa superbia. Pietas ipsa est cultus Dei. Vide ne speciem pietatis habeas, et non cultum: ne de illorum numero censearis, contra quos Apostolus dicit : *Speciem quidem pietatis habentes, virtutem vero abnegantes* ²⁶. Quid, putas, est iniquius, publica peccati professio, an simulatio sanctitatis?

⁶ Psal. 2. ⁷ Hebr. 12. ⁸ Gal. 3. ⁹ Isa. 55. ¹⁰ Eccli. 3. ¹¹ Isa. 8. ¹² Jer. 2. ¹³ Psal. 79. ¹⁴ Eccli. 6. ¹⁵ Rom. 8. ¹⁶ Psal. 38. ¹⁷ I Thess. 4. ¹⁸ I Cor. 15. ¹⁹ Prov. 24. ²⁰ Eccli. 19. ²¹ Matth. 7. ²² I Cor. 6. ²³ L. x, c. 3. ²⁴ I Cor. 6. ²⁵ Cant. 4. ²⁶ II Tim. 3.

Porro non auferunt conscientiae vermem habitus et tonsura: *regnum Dei intra vos est*²⁷, non in exteriori vestitu. Nonnullos clericos novi, qui quasi nihil possidentes multa possident; non enim habent sibi, sed omnibus quiddid habent. Sic temporali foventur subsidio, sicut in stabulo viator utitur lecto. Pausat ac festinat recedere, novit enim se esse peregrinum et hospitem super terram. Putas eos omnes ita elongatos a Deo, ita suae salutis immemores, et in reprobum sensum datos, ut eos aut gehennalis miseriae timor, aut caelestis gloriae beatitudo non excitet? Nunquid disciplinae et poenitentiae, et caeterorum, quae ad spirituale pertinent exercitium, penitus sunt ignari? *Nunquid resina non est in Galaad, aut medicus non est ibi*²⁸? Si Galaad est accervus testimonii vel martyrii, quod idem est, leva oculos tuos, et recole, si unquam videris alicujus Regulae professorem per agonem martyrii de saeculo triumphasse. Nam si eo modo aliquem triumphasse proponas, hunc ab ordinis observantia praerogativa episcopalis exemerat. Non oportet omnes regulari militiae manum dare. Credo non minoris esse meriti citra professionis vinculum, et assumptae necessitatis angariam simpliciter ambulare cum Deo, et custodire vas suum in sanctificatione et gratia, suasque manus a sordibus munerum excutere, quam detrectare onus impositum, et luctari cum obedientiae jugo. *Religio enim munda et immaculata*²⁹ haec est custodire se immaculatum ab hoc saeculo, et se in operibus misericordiae jugiter exercere. Si ovile Jacob, si rete Petri, si domum Patris caelestis attendis, diversas oves, diversos pisces, diversasque et multas invenies mansiones. Noe, Daniel et Job diversas vitae meritoriae semihabuerunt. Et, si Christus commendavit otium tas Mariae, non tamen ei displicuit occupatio Martiae³⁰.

Gratius acceptat Dominus plerumque peccatoris poenitentiam humilis et contriti, quam innocentiam justi tepidi et remissi; ille fortiter cadit, sed fortius surgit; iste lentescens in via Domini, et in proximo evomendus in suo tempore et torpore marcescit. Ovis in lege Domini³¹ longe ab ostio tabernaculi offerri praecipitur; et capra, quae hostia pacifica est in ipso tabernaculi ostio, unde ovis elongata est, immolatur. Familiarius enim in sinum caelestis gratiae admittuntur, qui extraordinarios actus austerioris poenitentiae iudicio puniunt, quam qui in via vitae aecidia dormitantes animo languescens fatiscunt. Non praefero religioni, quae ad Deum via certa et directa est, nostrae saecularitatis incertum. Non dico cum Naaman Syro meliores esse fluvios Damasci Abana et Pharphar, omnibus aquis Israel³². Non dico cum Gedeone³³, quod meliores sint racemi Ephraim vindemiis Abiezer; neque homines angelis, neque comparo terras caelis, sed imper-

fectum, quaeso, vestrum videant oculi tui, teque ipsum iudicans non iudices, quem non nosti, donec de illius vultu iudicium vestrum prodeat, qui revelabit occulta cordium et manifestabit abscondita tenebrarum. Omnem equidem ordinem sanctum in visceribus Christi diligo, magnifico, veneror et adoro. Eapropter diu a retroactis temporibus aliquem tui ordinis virum semper mecum habui meae conversationis testem, meique corporis et animae angelum et custodem. Unum tamen elegi et praeclegi mihi dilectum Deo et hominibus, quem iudicio meo longe differentius multis quadam praeminentia probatissimae religionis illustrat. Dives in saeculo, et venerabilis fuit, sed pro Christo paupere se pauperem fecit. De ejus amicitia glorior, eamque universis curialibus et palatinis familiaritatibus antepono. Ipse procul dubio amicus Dei est, canonicae institutionis strenuissimus aemulator, suae carnis crudelis adversarius, animae vero custos sollicitus, fide firmissimus, spe longanimis, charitate profusus, in operibus timoratus, mansuetus et humilis, in consiliis providus, jucundus et circumspectus in verbis. Semper mel et lac sub lingua ejus; diffusa est enim gratia in labiis suis. Quadam vero hilaritate festiva, quodam pallore angelico ita serenata est facies ejus; sic et facta ipsius et dicta quidam favor caelestis gratificat, ut aspectus ejus, et sermo ejusdem sibi fere omnes in vinculum amicitiae spiritualis alliciat. Memoriam ejus posui tanquam signaculum super cor meum³⁴; cujus humilitatem, maturitatem, prudentiam, constantiam, et, ut includam multa paucis, incomparabilem honestatem in interioribus meis jugi recordatione circumfero, quantumque permittit conversatio saecularis ad exemplar illius quasi ad sigilli spiritualis imaginem me consigno. Et quia sententias involvens praestigiosis sermonibus tirocinium meum et primitias in theologica facultate palliata iniquitate depravas, ad hominem, et non ad orationem respondeo. Nam cum sis disputator dyscolus et perversus, responsio tota haec ex sola indignatione dicitur.

Arguis me dixisse quia melior est vox operis, quam vox oris. Argue ergo eum, in cuius ore non est inventum mendacium³⁵; ipse enim tuus institutionis Regulae contradicens, de te et co-similibus tuis dicit: *Quae dicunt facite, quae autem faciunt, nolite facere*³⁶. Ipse etiam prius fecit, et postea docuit, sicut scriptum est: *Coeptit Jesus facere et docere*³⁷. Quae prius fecit, postea docuit: voci orationis vocem operis anteposit. Si me de illa quam posui inter vocem oris et vocem operis comparatione causeris, adhuc dico, et cum Salomone replico quia *Melior est vir patiens expugnatore urbium*³⁸; *Melior est canis virus leone mortuo*³⁹; *Melior est puer sapiens et pauper rege sene et stulto*⁴⁰;

²⁷ Luc. 17. ²⁸ Jer. 8. ²⁹ Jac. 1. ³⁰ Luc. 10. ³¹ Apoc. 14. ³² Matth. 23. ³³ Act. 1. ³⁴ Prov.

³⁵ Lev. 5. ³⁶ IV Reg. 5. ³⁷ Jud. 8. ³⁸ Cant. 8. ³⁹ Eccl. 9. ⁴⁰ Eccl. 4.

Melius est ire ad domum luctus, quam ad domum A convivi ⁴⁴. Infinita possem exempla inducere, et hæc omnia se variant alternatim, atque ex intentionis, aut remissionis intelligentia sibi respondent, quasi excedentia et excessa. Super timore initiali me arguis, quia non est timor Dei ante oculos tuos, et loqueris de timore perfecto: *timor equidem pœnam habet* ⁴⁵. Ideoque mihi dubium est qualiter intelligas hominem in timore perfectum. Ubi enim est timor, nulla est perfectio. Audi Augustinum in homilia super Epistolam Joannis ⁴⁶: Si perfecta est, inquit, charitas in homine, jam non timet; perfecta enim charitas perfectam facit justitiam: nec jam timet, sed desiderat, ut transeat iniquitas, et veniat regnum Dei. Beatus etiam Ambrosius ⁴⁷ dicit: Castus timor facit dulcescere quod amarissimum prius fuit; sed tam mundanus, quam servilis timor in futuro non erit. Joannes etiam Damascenus super verbo illo in Epistolam ad Hebræos: *Exauditus est pro sua reverentia* ⁴⁸: Intellige, inquit, hanc reverentiam totius timoris expertem. *Deus enim charitas est* ⁴⁹; charitas autem timoris consortium non admittit. Adhuc de fovea ericii, et de occultioris malitiæ latibulo procedit invidia, ut derideatur simplicitas innocentis. Me namque blasphemasse proponis, eo quod dixerim quod Christus pro nobis de divite factus est pauper. Audias quid B. Basilius in libro *Exhortationis* scribat: Sermo omnipotens de eo quod erat per naturam unum cum Patre, factus est unum cum homine, natus de C Patre, de muliere natus, de Omnipotente infirmus, de Domino exinanitus in servum. Ad hæc impugnas tarrim David, atque præstigiōsis sophismatibus attemptans titulos veritatis, ea quæ communem et simplicem intelligentiam habent, versuto interpretationis veneno depravas. Cum de transfiguratione Domini loquerer, simpliciter dicens quod, post illam gloriæ apparitionem, divina quæ ibi apparebat species quodammodo rediit in humanam, tu hoc nomen, species, in Deo calumniose pervertis, ut nunquam ad contemplandam speciem suæ celsitudinis perducaris. Audi quid dicat Ambrosius, exponens illam clausulam Jeremiæ: *Quis stabit in substantia Domini, et videbit verbum ejus* ⁵⁰? Sapientia, inquit, Dei verbum Patris, est non degenerans ab D ejus specie, cujus substantiam in alia specie nobis ad remedium obtulit. Et Hilarius: Refulget in imagine usus in munere. Et idem: Prærogativa enim speciei, in qua erat splendor et figura substantiæ Dei, piæ dispensationis ministerio, sic se exinanivit ad speciem servi, ut non esset alienus a substantia Patris. Ex concilio enim Toletano habes, quia in Christo duæ sunt species naturales: virtus

et infirmitas. Unde Apostolus dicit: *Et si Christus mortuus est ex infirmitate, vivit tamen ex virtute Dei* ⁵¹. Item Hilarius: Distinctio innascibilitatis speciem insinuat: nec degenerat, quod nascitur, aut procedit, cujus unionem et speciei conformitatem incommutabilis natura conservat. Uterius procedit impostura malitiæ, nec in omnibus his *aversus est furor ejus, sed adhuc manus ejus exenta* ⁵². Ezechiam regem nulli patitur peccato fuisse onerosum, cum publice Scriptura testetur, nec unius diei infantem a peccato esse immunem ⁵³. Non inficior Ezechiam fuisse justum et sanctum; sed verbum Isaïæ ⁵⁴ est quoniam *omnes justitiæ nostræ quasi pannus menstrualæ*. Sanctus David, in quo invenerat Dominus virum secundum cor suum ⁵⁵, querebatur, quia iniquitates supergressæ sunt caput suum ⁵⁶; Job etiam, cujus virtutes Dominus ita magnificat et extollit ⁵⁷; Jeremiis quoque atque Moyses, et cæteri, quorum laus est in Evangelio, concepti, nati, et conversati sunt in peccatis.

Si peccata Ezechiae ignoras, recole quia sicut David ad gloriam et ad pompam populum numeravit ⁵⁸, sic et ille de fuga Sennacherib et exercitio ejus strage superbiens ⁵⁹, gratias Deo testimonio Augustini ⁶⁰ non retulit. Scis autem quia vitium ingrati tudinis omnino peremptorium est animæ, et detestabile apud Deum. Ad cumulum etiam superbæ transgressionis, ad fastum et ostentationem cellas aromatatum, thesaurosque Domini nuntiis Merodach regis Babylonis ostendit ⁶¹. Non solum Merlinum, sed et te prophetam voco; nam propheta es Antichristi: *jam enim per te operatur mysterium iniquitatis* ⁶². Sane nunquam Merlinum ponendum decrevi in catalogo sanctorum, qui a sæculo sunt, prophetarum, sed te et ipsum constituo inter prophetas Baal, annuero inter quadringentos prophetas Achab, qui ei in mendacio divinabant ⁶³; vel, quia in sortem sacerdotii es assumptus, collegam summo sacerdoti Caiphæ te adjungo, qui in eo crudeli consistorio, in quo Christus innocens condemnabatur ad mortem, *cum esset anni illius pontifex, prophetavit* ⁶⁴. Scripturas, quæso, lege et intellige: non enim omnia inveniuntur in Catone. Certe si Merlinum prophetam irrisorie dixi, non debueras excanduisse tam graviter, ut mihi notam adulatoris inureres. Recole quod, cum Saul esset in ira Dei electus, et a Domino reprobatus, legitur tamen quod descendebat cuneus prophetarum, et factus est Saul inter prophetas ⁶⁵. De Sibylla gentili, et de Balaam ariolo ⁶⁶, et de aliis quorum prophetias recipit Ecclesia, contra Ecclesiæ doctores aliquid virulentum vomuisse debueras. De Jabel, illud tibi respondeo, quia vir ejus Haber Cinæus jam cum omni domo sua

⁴⁴ Eccl. 7. ⁴⁵ I Joan. 4. ⁴⁶ Tract. 9 In Epist. Joan. ⁴⁷ In Psal. 118, et 34, v. 2. ⁴⁸ Hebr. 5. ⁴⁹ I Joan. 4. ⁵⁰ Jer. 25. ⁵¹ II Cor. 15. ⁵² Isa. 9. ⁵³ Job, 14 juxt. LXX. ⁵⁴ Cap. 64. ⁵⁵ Act. 15. ⁵⁶ Psal. 57. ⁵⁷ Job 1. ⁵⁸ II Reg. 24. ⁵⁹ IV Reg. 19. ⁶⁰ Lib. II De mirab. S. Script. c. 27. ⁶¹ Isa. 39. ⁶² II Thess. 2. ⁶³ III Reg. 18. ⁶⁴ Joan. 11. ⁶⁵ I Reg. 10. ⁶⁶ Num. 25.

recesserat a fratribus suis, fœdusque percusserat cum rege Asor : Sisara vero habens ex illa obligatione fiduciam, divertit ad tentorium Haber. Rogavit ergo Jahel, ut ipsum celaret, ac poculum daret: dedit et Jahel ei lac, ut gravius obdormiret : ipsa vero tempora dormientis usque in terram clavo tabernaculi perforavit ⁶⁶. Vide, si rea est proditiōnis, qui misero transfugæ quærenti subsidium securitatem præstiterat dormiendi. Sed, ut verbo Job utar, umbra umbram protegit ⁶⁷, similis excusat similem nec eam excusares, si proditiōnis facinus abhorreres. Verum, licet factum illud fuerit impium, habet tamen in se venerabile sacramentum. Expressa vero similitudinis forma posset item mysticæ significationis beneficio excusari, quod Cain fratrem suum occidit ⁶⁸, quod Judas cum sua nuru concubuit ⁶⁹, quod David uxorem alienam rapuit ⁷⁰, quodque ipse Urtam ⁷¹, et quod Joab Abner ⁷² et Amasam ⁷³ proditorie interfecit. Nec intellige sacram Scripturam Jahel specialiter præconiis extulisse, sed Deum, qui per feminam salvaverat Israel, miraculose concludens in manu femine inimicum. Frequens est etiam in sacro eloquio, ea quæ bona sunt in mala, et ea quæ mala sunt in bona significatione accipi, ita ut sermo historicus semper salubriter famuletur intelligentiæ sacramenti. Samson, qui interpretatur *sol*, Domino consecratus, et qui figuram Christi sæpe in sacro eloquio gerit, peccatoris tamen figuram exprimit, ubi scilicet a Dalila, id est carnali concupiscentia funibus peccatorum ligatur, et eo converso ad pœnitentiam, atque insuliente in eum spiritu Domini vincula relaxantur ⁷⁴. Urias innocens vir et justus, typum diaboli repræsentat, ubi pro uxore sua occiditur ⁷⁵. Babylonia vero in idololatriæ peccato flagitiosa, *dilecta Domini* quandoque vocatur ⁷⁶ : et per Saulem, licet fuerit inobediens, contumax, temerarius et præsumptor, Christus Dei Filius figuratur. Rursum, dum opuscula mea venenoso dente invidiæ mordicando di-

A vellis, me inter cætera gratiam et liberum arbitrium commiscere et confundere blasphemando subgrunnis. Et ego quidem confidenter assero liberum arbitrium ita inniti et pendere de gratia, ut benignitas Dei merito non præjudicet, et liberæ voluntati gratia non præscribat. Licet enim dicat Apostolus : *Justificati enim estis gratis* ⁷⁷, id est per gratiam, neminem tamen abnuit salvari per fidem. Dico autem, quod gratia liberum arbitrium eximuit a jugo peccati, ut voluntas sanata jam non in vacuum gratiam Dei cooperantem recipiat, sed seipsam ad actum beneficio adjuvantis exerceat, veluti, si quis luto infixus se inde expedire sine ope aliena non possit, si ab aliquo liberatur, ipso liberatore ducente et adjuvante expedite incedit. Licet ergo dicatur aliquis ex fide salvari, totum tamen est ex gratia, sine qua nemo credit. Unde Augustinus in epistola ad Sixtum dicit quod gratia est remissio peccatorum ; nec eam præcedunt merita, quia gratia non esset, si redderetur ex meritis, aut non esset gratuita. Ad Bonifacium vero scribens ait, quod Apostolus dicit : *Justificati estis gratis*, hoc dixit ideo, ne fides superba sit ; si autem ex fide, quomodo gratis ? quod enim meretur fides, cur non potius redditur, quam donatur ? Sed respondet Apostolus : *Quid habes quod non accepisti* ⁷⁸ ? Fides itaque augetur per gratiam, ut in gratia magistrante voluntas obsequatur, et obsequens operetur. Tu vero Proteo monstruosior, nunc totum ascribis gratiæ, et meritum evacuas, nunc exinanierdo gratiam totum merito attribuis, et in primo hæresim Manichæi, in secundo blasphemiam Pelagianam incurris. Sic errorum veterum cineres jam sopitos iterum suscitatis, et dogmata damnata solemniter quasi lignorum materiam tibi ad æternum incendium cocervas. Hæc omnia decreveram prosequi lima correctionis, aut persequi novacula damnationis in hoc opere meo, sed occupationibus variis aliis revocatus totum hoc vacatori tempori et liberiori disputationi reservo.

⁶⁶ Judic. 4. ⁶⁷ Job 40. ⁶⁸ Gen. 4. ⁶⁹ Gen. 38. ⁷⁰ II Reg. 11. ⁷¹ Ibid. ⁷² II Reg. 2. ⁷³ II Reg. 20. ⁷⁴ Judic. 16. ⁷⁵ II Reg. 11. ⁷⁶ Isa. 21. ⁷⁷ Rom. 3. ⁷⁸ I Cor. 4.

FRAGMENTUM

EPISTOLÆ DE SILENTIO SERVANDO.

Silentium teneas ; quia, secundum Isidorum, custos est omnium virtutum. Cum tibi licet loqui, magis elige silere, si vis pacem cordis habere. Cum debueris loqui, in mansuetudine præpara animum tuum, ne cum impetu loquaris. Non sis promptus ad loquendum ; sed multum custodi, cui, et

D quid, et de quo, quomodo, ubi, et quando loquaris. Cave, omnibus modis, ne sis alicui scandalum, vel occasio scandali. Cave ne in ira cujusdam dicta vel facta reprehendas. Cave ne consilium bonum despicias, et sensui tuo nunquam multum credas. Reprime iram in quantum potes, ne aliquando appa